

SPORTIMONIUM

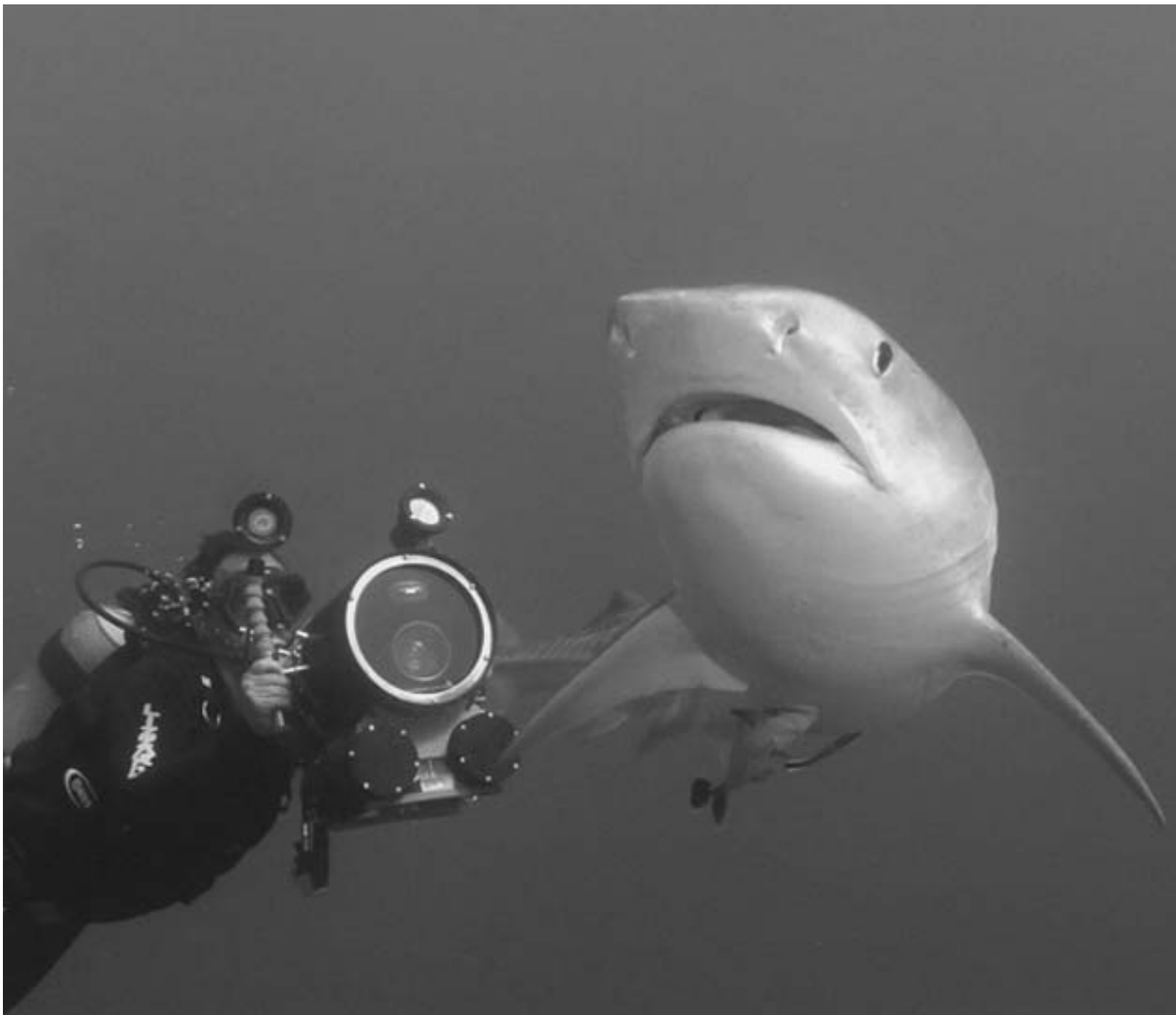
SPORTIMONIUM 2006

NUMMER 3-4

WWW.SPORTIMONIUM.BE

SPORT EN AVONTUUR

Alain Melis en Katleen Broeckhoven (twee alumni van het 'Sportkot' in Leuven), Joe Bunni (onderwaterfotograaf) en Lloyd Williams (onderwaterfilmer) zwommen in mei 2006 onbeschermd tussen een veertigtal haaien voor de kust van Umkomaas, Zuid-Afrika (foto: collectie J. Bunni)

REDACTIONEEL

Pascal Delheye

België is de bakermat van avontuurlijke sporten. Zeker als het om 'kunstmatig' avontuur gaat. Zo werd tijdens het interbellum de eerste buitenklimmuur opgericht in het koninklijk domein van het Kasteel van Stuyvenberg, aldus Ruth Deseyn. Thomas Ameye en Maarten Schrooyen geven aan dat in België ook de eerste permanente kunstskipistes werden aangelegd. Bij binnenklimuren en indoorskipistes gaat het effectief om geborgen bergen. *Le plat pays, n'est-ce pas*. Ook Brel kon dus niet ontbreken. Jaak Jaspers brengt het onfortuinlijke relaas van Brels zeiljacht. Brel was trouwens niet de eerste Belg die zijn talent in Frankrijk wist te verzilveren. Tijdens de belle époque vroegen meerdere Belgische autocoureurs en vliegeniers de Franse nationaliteit aan. Bieke Gils, traceerde de sportieve exploten van deze baanbrekers en hoogvliegers.

De museale middenkatern is traditiegetrouw een historische vlugmare van Chris Schwartz over het centrale thema. Zeker te onthouden is dat de Brugse wetenschapper Simon Stevin al rond 1600 een zeilwagen ontwierp. Zo'n 300 jaar later lanceerden de gebroeders Dumont in De Panne de eerste sportieve versies van die 'char à voile'. Bert Meulders neemt op zijn beurt wat wind uit de zeilen van de 'sportontwikkelingssamenwerkers'. Zijn het meer dan avonturiers ad interim? Voor anderen is avontuur sowieso een constante in hun leven. Raften op de Apurimac in Peru, klimmen over de Karakoram in Pakistan, molochen spotten in Australië... Alain Melis heeft het allemaal al gehad. We voelden hem hier vooral aan de tand over zijn duikervaringen met tijgerhaaien.

De epische Zuidpoolavonturen van Alain Hubert en Dixie Dansercoer hadden ook niet misstaan in dit themanummer. Maar hun verhaal kreeg al ruime media-aandacht en de redactie van *Sportimonium* kiest ook zelf graag voor het avontuur van onbegane wegen. Toch laten we de 'expedities' niet in de wind staan. Karl Lennartz en Roland Renson berichten in hun bijdrage over de olympische weerklank ervan. Vooral de inmiddels platgelopen Everest steekt er boven uit. De Chinese overheid wil het aantal klimmers op het dak van de wereld trouwens beperken, officieel omdat ze – in het licht van de Olympische Spelen in Peking in 2008 – baan willen maken voor een soort 'toortsliep'. Officieus zou het eerder zijn om buitenlandse pottenkijkers het zicht te ontnemen op de 'interne' Tibetproblematiek...

Reeds in 1887 was de Amerikaan Thomas Stevens, die een fietsreis rond de wereld had ondernomen, niet te spreken over de houding van de Chinezen: "... de Chinezen dulden volstrekt geen vreemde reiziger in hun rijk. De wegen zijn oneffen en smal en kruisen elkaar als in een doolhof." Stevens was door een woedende menigte met stenen bekogeld, maar kwam er met de schrik en een paar gebroken spaken van af. Dries Vanysacker rijdt warm met dergelijke avontuurlijke fietspioniers. Marko Heijl wuift een wielervenomeen uit. In "Buiten categorie" verhaalt hij de onwaarschijnlijke levensloop van Gustaaf De Loor, eerste Belgische winnaar van de Ronde van Spanje, krijgsgevangene en betrokken bij de eerste maanlanding. Voorwaar een stuk met literaire ambi-

EDITORIAL

The roots of adventure sport can be found in Belgium. At least when it concerns 'artificial' adventure. The first outdoor climbing wall, for instance, was constructed during the Interbellum in the royal domain of the Stuyvenberg Castle. Also the first permanent artificial outdoor ski runs would have been located in Belgium. *Le plat pays, n'est-ce pas*. Thus, Jacques Brel could not be absent in this issue. Jaak Jaspers describes the unfortunate passage of Brel's sailing yacht. Subsequently, there are some goodies for everybody's taste, including adventurous articles on cycling, car racing and aerial sport, Olympic expeditions and participants in sport development cooperation. Also the expeditions of Alain Melis, who went diving with tiger sharks, and the exploits of Gustaaf De Loor, who won the Vuelta twice, became a prisoner of war and was later involved in the first moon landing, are described.

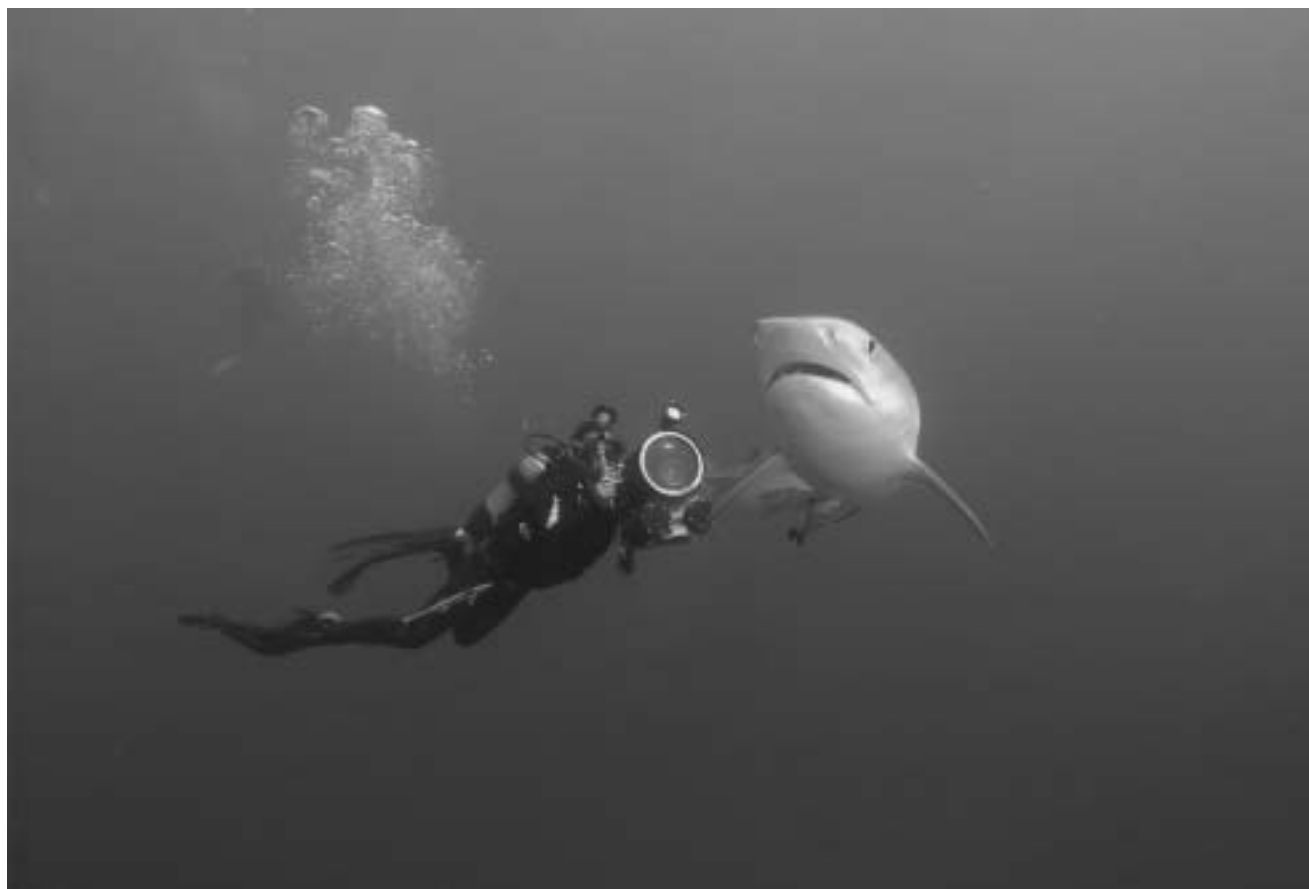
EDITORIAL

La Belgique est le berceau des sports hasardeux. Surtout lorsqu'il s'agit de hasards 'artificiels'. Durant l'entre-deux-guerres, par exemple, la première paroi d'escalade extérieure au monde fut construite dans le domaine royal du Château du Stuyvenberg. Les premières pistes de ski artificielles auraient également été construites en Belgique. *Le plat pays, n'est-ce pas...* Il faut donc aussi parler de Jacques Brel ici. Jaak Jaspers décrit le voyage malchanceux du voilier de Brel. Ensuite, il y en a pour tous: des articles sur les sports cyclistes, automobiles et aériens, sur les expéditions olympiques et l'aide sportive aux pays en voie de développement, sur Alain Melis qui a fait de la plongée en compagnie de requins-tigres, et sur Gustaaf De Loor, qui gagna le Vuelta, fut prisonnier de guerre et, plus tard, collaborateur au premier débarquement lunaire.

GEBETEN DOOR

EEN INTERVIEW MET ALAIN MELIS OVER DUIKEN MET TIJGERHAAIEN

Pascal Delheye

Een filmende Loud Williams, die regelmatig werkt voor Animal Planet en National Geographic Channel, hier gefotografeerd door Joe Bunnii. Umkomaas, Zuid-Afrika, mei 2006 (foto: collectie J. Bunnii)

Divers do it deeper, mountain climbers do it on the rocks, rafters do it rapidly, kayakers do it, roll over and do it again... Saillante slogans die de verschillende subculturele karakteristieken van buitensporters weergeven, zijn genoegzaam bekend. Meestal plakken ze solitair op achterraiten, maar die van Alain Melis moet stilaan zijn volgeplakt. Hij werd geboren te Brugge, liep school in Brussel en Warner Robins (Georgia, VS), studeerde zowel lichamelijke opvoeding als kinesitherapie aan de K.U.Leuven, maakte carrière binnen Janssens-Cilag, maar is vooral een avonturier-zonder-grenzen. Raften op de Apurimac in Peru, klimmen over de Karakoram in Pakistan, duiken met tijgerhaaien voor de kust van Zuid-Afrika, noem maar op. Hier bijten we ons even vast in die gehaaide onderwateravonturen. Deep-sea divers do it under high pressure...

DE DUIKSPORT

Hoe kom je er bij om met tijgerhaaien te gaan duiken? Is dat altijd al een droom geweest? Of is het idee toevallig ontstaan, na een rondje opscheppen onder vrienden à la “Wedden dat ik het durf?”

Wel neen, absoluut niet. Ik duik nu reeds meer dan twintig jaar en beetje bij beetje ben ik geëvolueerd in de discipline. Gezien mijn onverzadigbare interesse voor de natuur, zowel boven als onder water, wou ik er steeds meer over te weten komen. Het is telkens weer een ontdekkingsreis waaraan je begint. In België starten de meeste duikers in steengroeves, daarna wagen ze zich in de Oosterschelde en ten slotte in de Noordzee. De condities zijn er niet altijd ideaal: koude, stroming, slechte zichtbaarheid vergezelen je vaak tijdens je duik. Maar als je in die omstandigheden al op je gemak voelt, ben je quasi zeker dat je in alle wereldzeeën thuis zal voelen. Dan wordt duiken bij een watertemperatuur van 30°C en een zichtbaarheid van 40m een ongelooflijke openbaring. In de tropische zeeën kom je nog regelmatig haaien tegen, zeker wanneer je trekt naar plaatsen waar geen mens wil gaan, zoals de kust voor Soedan of Mozambique. Alle middelen in die arme landen gingen tot voor kort naar een zinloze oorlog, wat betekent dat er geen middelen meer waren om er een commerciële (versta: ‘destructieve’) vissersvloot op na te houden. Het positieve is dat deze biotopen daardoor zo goed als onaangeroerd bleven of zich opnieuw konden herstellen. Al gauw zie je witpunt-, zwartpunt-, zilverpunt-, zwartvin- of grijze rifhaaien. Je ontdekt schuchtere soorten als luipaardhaaien en zijdehaaien en je deinst niet meer terug voor grotere haaien, zoals voshaaien, verpleegsterhaaien, hamerhaaien of zandtijgerhaaien. Je begint er meer en meer over te lezen, je komt mensen tegen die

in de buurt van Malpelo, de Galapagos- of de Cocoseilanden of in Gansbaai hebben gedoken en die je dan vertellen over ontmoetingen met de échte ‘heersers van de zee’. Tot deze groep reken ik ongetwijfeld de witte haai, de Zambezi of stierhaai, en de tijgerhaai. Natuurlijk ben je dan ook zelfgedreven om met deze grote ‘rovers’ te duiken.

De kans om met tijgerhaaien in zee te gaan kwam er eerder toevallig tijdens het plannen van een vakantie met de familie naar Zuid-Afrika. Mijn echtgenote had nog nooit de Garden Route gezien. Dit is een bijzonder mooi deel van de kust van Zuid-Afrika gelegen tussen Port Elisabeth en Kaapstad. Ikzelf had nog nooit eerder gedoken met tijgerhaaien, zandtijgerhaaien of witte haaien. We besloten om een wagen te huren in Johannesburg en daarmee tot in Kaapstad te rijden en onderweg het duiken met haaien te combineren met het bewonderen van de schoonheid van de Garden Route. Om te duiken met tijgerhaaien moet je in Umkomaas zijn, iets ten zuiden van Durban. Onder het vaakzaam oog van Walter Bernardis doken we er met een zestal tijgerhaaien en een veertigtal zwartvinhaaien. Tijgerhaaien – ze hebben verticale strepen op hun flanken, vandaar de naam – zijn eerder schuw van aard, zoals de meeste haaien trouwens, en snellen niet zoals wel eens zou kunnen verwacht worden, op hun ‘prooi’ af. Ze komen een kijkje nemen, verdwijnen dan weer, komen vanuit een totaal andere hoek weer tevoorschijn om nogmaals te zien wat er gaande is, enzovoorts. Hun lichaam is één grote sensor en ze proberen uit te maken wat deze ‘bellenblazende vis met een stalen tank op zijn rug’ in hun territorium komt uitspoken. Na een tijdje komen ze écht wel dichtbij en ben je soms verplicht ze van je weg te duwen. Je moet ze steeds in het ongewisse

laten over wat je nu bent en wegvluchten is wel het laatste waar je aan mag denken. Pas dan loop je gevaar, gezien ze je voor een prooi zouden kunnen aanzien. In tegenstelling tot duiken met witte haaien in Gansbaai, komen er in Umkomaas geen kooien aan te pas! Je zwemt vrij tussen deze majestueuze dieren. Ik kan het elke gevorderde duiker aanbevelen.

Komt er naast de kick ook een ecologisch of ‘dierlievend’ facet bij kijken?

Het is een unieke en schitterende belevenis waarbij je blijk geeft van respect voor het dier door niet in een kooi te gaan schuilen. Het is zeker een ‘hulde aan de haai’. Als allergrootste rover slaagt de mens er namelijk in om jaarlijks meer dan honderd miljoen haaien te vangen, vaak alleen maar om ze van hun vinnen te beroven en ze, veelal levend, terug de zee in te dumpen. De grootste schuldige is hier Spanje dat jaarlijks bijna 1 miljoen kg drooggewicht aan haaienvinnen exporteert naar het Oosten, veelal bestemd voor de Chinese keuken. Aan dit tempo zullen de haaien binnenkort niet meer de wereldzeeën, maar alleen nog de CITES-lijst van bedreigde diersoorten bevolken – meer info vind je op www.sharkinfo.ch. En zeggen dat deze dieren er al waren ten tijde van de dinosauriërs. Shame on us...

‘Onbeschermd’ met haaien zwemmen kan dan inderdaad als een statement worden gezien. Wie doet dit zoal?

Heel wat duikers hebben al met haaien gedoken. Het gaat hier dan wel vaak om kleinere haaiensoorten. Duikers die met witte haaien of tijgerhaaien gedoken hebben zonder in een kooi te vertoeven, zijn minder dik gezaaid. Nu, ze zijn er wel hoor. Eén ervan is Joe Bunni. Joe heeft de Franse nationaliteit,

is tandchirurg van beroep en spendeert al zijn vrije tijd aan onderwaterfotografie. Hij bracht onlangs een enig mooi boek uit: *Joe Bunni, impressioniste de l'océan*. Naar aanleiding daarvan nodigde ik hem recent uit voor een lezing aan de Faculteit Bewegings- en Revalidatiewetenschappen van de K.U.Leuven. Het boek bevat meer dan 250 schitterende onderwaterfoto's van over de ganse wereld. De opbrengst van het boek gaat naar de creatie van onderwaterreservaten en projecten die het duurzaam beheer van de zeerijkdommen nastreven. Je kan het bestellen via zijn website www.joebunni.com, waar je ook meteen een staalkaart gepresenteerd krijgt van zijn onderwaterfoto's.

Hoe leg je uit aan je gezin of familieleden dat je 'letterlijk' naar de haaien wilt gaan? Welk risico loop je?

Mijn echtgenote weet dat ik met de regelmaat van de klok mijn 'frisse duik' moet gaan nemen en dat ik dit nodig heb om gelukkig te zijn. Ze gunt me dit, meer zelfs, als ze kan, is ze er graag bij om ook een kijkje te nemen.

Het is enorm belangrijk om te blijven herhalen dat haaien niet alleen mooie en heel nuttige dieren zijn, maar ook dat ze niet die bloeddorstige wezens zijn zoals afgebeeld in films als 'Jaws'. Je hoort me hier niet zeggen dat er helemaal geen risico's aan verbonden zijn om met hen te duiken, maar door je gedrag aan te passen aan de situatie en vooral de tekens van irritatie of agressie te herkennen, is het risico om in een écht gevaarlijke situatie verzeild te geraken quasi nihil. Je loopt ettelijke keren meer kans om door een hond gebeten te worden op straat dan door een haai in het water, alleen lees je het in alle kranten wereldwijd als er zich een ongeval heeft voorgedaan met een haai en haalt die agressieve hond enkel de lokale bladen.

Ben je nog nooit in de problemen geraakt?

Ik kwam inderdaad al enkele keren in moeilijke situaties terecht, weze het tijdens het kajakken, het raften, het klimmen, het duiken, het parapenten... Maar, door op die momenten de juiste handelingen te stellen en tevens te kunnen vertrouwen op ervaren medesporters, is het me telkens gelukt om er zonder te erge kleerscheuren van af te komen. Je leert ook uit zo'n situaties en je kan nadien je kennis delen met anderen. Maar wellicht heb ik ook een goede engelbe-

waarder...

Als we nu in jouw verleden duiken? Merk je dan een evolutie in de avontuurlijke sporten die je hebt beoefend?

Toch wel. Ik heb het grote geluk gehad om een vader te hebben die lijnpiloot was. Alhoewel minder avontuurlijk aangelegd, wist m'n vader me wel warm te maken om naar de natuurparken van Centraal-Afrika af te reizen of naar de vulkanen in de evenaarsstreek. Hier werd ik letterlijk voor de leeuwen geworpen. Ook mijn ontmoeting met berggorilla's in Rwanda was uniek. Gezien alle sporten die ik steeds had willen beoefenen veel te gevaarlijk waren – dixit mijn vader – moest ik tot mijn achttiende verjaardag wachten vooraleer me volledig op de openluchtporten te kunnen toeleggen. Ik had me al heimelijk wat kunnen oefenen in het klimmen, namelijk in de bomen in onze grote tuin, maar éénmaal in Leuven beland was 't hek van de dam. In de eerste kandidatuur Lichamelijk Opvoeding startte ik met rugby – na eerst een jaartje uitwisselingsstudent geweest te zijn in de Verenigde Staten waar ik de smaak van American Football te pakken had gekregen. Ik speelde rugby zowel bij ASUB als bij de Universitaire rugbyploeg. In een tijdsspanne van tien jaar was het me met beide ploegen gelukt om de vier titels meermaals te veroveren (Belgisch Kampioen, Belgisch Bekerwinnaar, Belgisch Universitair Kampioen, Vlaams Universitair Kampioen). Als kers op de taart herinner ik me nog een toernooi van een maand doorheen Zuid-Afrika waar we ons mannetje wisten te staan tegen Zuid-Afrikaanse subtoppers. Enkele jaren later zorgde een 'slechte tackle' ervoor dat mijn sternoclaviculaire ligamenten over waren en meteen dus ook mijn rugbycarrière.

In de tweede kandidatuur begon ik met m'n duikopleiding – deze sport beoefen ik tot op heden, zowel indoor, voor de trainingen, als outdoor, voor het echte werk. In de eerste licentie verruimde ik mijn horizons met voornamelijk klimmen en kajakken. Hoogtepunten in het klimmen waren de Barre des Ecrins als eerste vierduizender, verschillende beklimmingen van de Mont Blanc langs de normaalroute, de Haute Route van Chamonix naar Zermatt, de beklimming van de Aconcagua (6962m) in Peru tijdens de millenniumwissel, en tot slot de poging tot beklimming van de Gasherbrum I (8068m) in de Karakoram in Pakistan in 2001 waar we het tot een respectabele hoogte van 7000m

CAUGHT BY DIVING SPORT: AN INTERVIEW WITH ALAIN MELIS ABOUT DIVING WITH TIGER SHARKS

Rafting on the Apurimac in Peru, climbing the Karakoram in Pakistan, spotting molochs in Australia... Alain Melis has been there, and he has done it. For this contribution, we picked his brain on his diving experiences with tiger sharks. In Belgium, most divers usually get experience in stone quarries, then test their diving skills in the Eastern Scheldt and finally meet the challenge of the North Sea. The conditions, however, are often far from ideal: cold water, strong currents, bad vision, and so forth. When used to such conditions, diving in warm water of 30°C and a visibility of 40m guarantees an eye-opening and exhilarating experience. The chance of meeting sharks in tropical seas obviously adds to the excitement... Knowledge gained from readings feeds the desire to dive with these large predators. Another person, also 'caught in the nets of the mysterious elegance' of these sea creatures, is the Frenchman, Joe Bunni. He recently published a book of amazing beauty: *Joe Bunni, impressioniste de l'océan* (read more on www.joebunni.com).

MORDU DE LA PLONGEE: UNE INTERVIEW AVEC ALAIN MELIS SUR LA PLONGEE AVEC LES REQUINS-TIGRES

Le rafting sur l'Apurimac au Peru, l'ascension du Karakoram au Pakistan, spotter des molochs en Australie... Alain Melis a déjà fait tout ça. Nous allons lui parler surtout de la plongée en compagnie de requins-tigres. En Belgique, la plupart des plongeurs apprennent dans des carrières, ensuite ils s'aventurent dans l'Escaut oriental et finalement dans la mer du Nord. Les conditions n'y sont pas toujours parfaites: le froid, les courants, une mauvaise visibilité, etc. La plongée dans une mer offrant une visibilité de 40m et une température de 30°C, devient alors une vraie révélation. Dans les mers tropiques, on rencontre souvent des requins. On lit de plus en plus sur ces rencontres et on a envie de plonger en compagnie de ces 'rois de la mer'. Le Français Joe Bunni en est également mordu. Il vient de sortir un livre superbe: *Joe Bunni, impressionniste de l'océan* (vous trouverez plus d'information sur www.joebunni.com).

wisten te schoppen.

Met het kajakken heb ik ook tal van schitterende momenten beleefd zelfs in onze kleine maar prachtige Ardennen. Meer dan één wildbeek kan er na zware regen- of sneeuwval erg pittig worden. Ook de Alpen zijn een waar kajakparadijs. Zwitserland, Italië, Frankrijk, Oostenrijk of Slovenië zijn stuk voor stuk landen waar je je grenzen kunt verleggen, maar waar je af en toe ook een portie geluk nodig hebt evenals de helpende hand van de kajakmakers. Zo is het bijvoorbeeld ook bijna verkeerd afgelopen tijdens het raften op de Apurimac, een bronrivier van de Amazone in Peru. Dit is de *hard way* om je grenzen te leren kennen, maar daarom niet de beste...

Heb je nu alles al gehad? Of zijn er nog uitdagingen?

Absoluut, er is nog zoveel te zien. Het duiken bezorgde me al tal van 'waaaaw'-momenten. De riffen van Australië, Thailand, Mozambique, Soedan, Egypte, Mexico, Belize zijn stuk voor stuk prachtige onderwatertuinen. Door ze nu ook te filmen probeer ik het

duikgebeuren voor mezelf een nog hogere dimensie te geven. Tijdens het monteren van de film herbeleef ik de duiken telkens weer opnieuw, anders vervaagt alles zo snel. In 2007 staan de Galapagoseilanden op het programma. Dit is zowel boven als onder water een uniek stukje natuur. Misschien krijgen we er de walvishaai wel te zien. We misten hem op onze laatste reis naar Mozambique. Ook de riffen rond Irian Jaya, enkele eilanden in de Filippijnen, Palau, Micronesië... staan zeker nog op het verlanglijstje. Maar ja, hier is natuurlijk tijd en geld voor nodig...

Voor sommige dieren moet je lang wachten en soms meermaals terugkomen. Zo wou ik bij m'n tweede bezoek aan Australië heel graag de bergduivel of moloch op het spoor komen. Dat is me uiteindelijk gelukt maar we hadden er wel 9500 km door de woestijn voor over. Wilde honden, die ik zo graag wilde zien, heb ik ten slotte in Botswana kunnen gadeslaan, maar pas op mijn tiende safari. Maar ook al heb je sommige dieren al eens gezien, ze opnieuw mogen ontdekken is steeds fantastisch. Walvissen bijvoorbeeld

kon ik al gadeslaan in de Saint-Laurent in Canada, langs de kust van Nieuw-Zeeland, in de straat van Mozambique, op de Valdéz Peninsula in Argentinië en langs de kust van Zuid-Afrika en telkens opnieuw leverde dit een kippenvelmoment op. Zo ook zwemmen met mantaroggen in Mozambique, spelen met dolfijnen in Egypte of manatees opsporen in de zoetwaterbronnen in Florida.

Een idee dat me ook nog steeds achtervolgt, is het succesvol beklimmen van een achtduizender. Organisatorisch, financieel maar niet in het minst familiaal zal dit niet eenvoudig zijn om te regelen. We zien wel. Waar mijn echtgenote en ikzelf nu al wel overeenstemming over bereikt hebben, is ons groot 'gezinsproject'. We wensen de reismicrobe zeker door te geven aan onze twee dochtertjes en plannen daarom om gedurende zes maanden, van oktober 2010 tot maart 2011, de stad Lhasa, de hoofdstad van Tibet, te verbinden met de stad Noumea, de hoofdstad van Nieuw-Caledonië. Letterlijk van de bergen naar de zee, maar ook van de naam van onze oudste dochter naar de naam van onze jongste dochter...

Walter Bernardis is één van de vooraanstaande tijgerhaaiduikers. Een remora en twee zwartvinhaaien volgen in het zog. Umkomaas, Zuid-Afrika, mei 2006 (foto: collectie J. Bunni)